

Úvodník 2019/XIV/2 – Úvahy v roce nula

Jana Dlouhá

Envigogika 14 (2) – Úvodník / Editorial

Publikováno / Published 2.1. 2020

DOI: [10.14712/18023061.601](https://doi.org/10.14712/18023061.601)

Milí čtenáři, vítáme vás v roce, v jehož letopočtu jsou nuly hned dvě. Možná je to symbolické číslo, a tak nám dovolte několik úvah hned v jeho začátku.

V posledních třiceti letech jsme dosáhli všeho, o co jsme usilovali – nebo téměř všeho. Naše demokracie dospěla, nám všem ale pořád něco schází.

Co je to, co nám takto zásadně chybí?

Víra. Vzájemná důvěra. Pozitivní myšlení.

Historicky nám tyto vlastnosti nepřinášely žádné výhody. Nevydávali jsme se na zámořské plavby, které by se bez *naděje* na nové objevy ani neuskutečnily. Nekolonizovali jsme cizí území, k čemuž by byla potřeba *odvaha* a *víra* v určitou formu civilizace, v její nárok stát se univerzální (naštěstí nám taky většinou chybí potřebná arogance...). Za sebe, svou *identitu* a *svobodu názoru*, jsme bojovali naposledy na Bílé hoře a v třicetileté válce – a tyhle bitvy jsme prohráli. Další období jsme přežívali v opozici vůči všemu, co přicházelo zvenčí; až jsme si k tomu vypracovali trvalý postoj. Takto „vyšlechtěné“ vlastnosti nás pak vedly do soukromí, nebo do náruče falešných nadějí. Nečekali jsme, že bychom své představy o budoucnosti naplnili sami, protože jsme byli paralyzováni svou nevírou, zklamáním a následně nepřiznanou touhou, aby se všem ostatním vedlo taky špatně. Pak totiž náš vlastní stav byl poměrně snesitelný. Dokonce jsme si ho mohli hýčkat – jako společné téma, o kterém se dá diskutovat, součást naší (podzemní) kultury. Nemuseli jsme se už starat o to, jak naložit se svobodou, která je nám dána; mohli jsme v klidu přemýšlet, co se vůbec dá dělat v rámci nesvobody, která je nám vnucena. Na tohle byla celkem snadná odpověď: soustředit se na vlastní pohodlí.

A v tom jsme se nezměnili, ani když už je náš osud v našich rukou – nemáme rozmyšleno, a tak ani nevíme, jak s ním naložit. Příliš dlouho nám šlo o nějaké základní přežití, což se dařilo lépe, když jsme na vyšší cíle zapomněli. Však také ti, co se jich vzdát nechtěli, dopadli většinou špatně.

Přišel ale čas, kdy se síla osudu se hlásí o svá práva. Osud už není, nebo spíše už nemůže být to, co se nám děje – pokud ano, vedl by ke *skutečné* zkáze.

Musíme začít od úplného začátku. *Rok 2020 je rokem nula.*

Zkusme si představit, že nic nebylo a všechno teprve bude. To, čemu čelíme v současnosti, ať již jde o změnu klimatu, ztrátu biodiverzity, či jiné člověkem způsobené pohromy, je bezprecedentní. My se teď musíme nejen radikálně odstříhnout od toho špatného v naší minulosti, nemůžeme navázat ani na to dobré. Sametová revoluce? Ano, byla významnou epizodou, ale ve srovnání se změnami, které jsou potřeba dnes, na ní zase tak moc výjimečného nebylo. Hrdinství několika jednotlivců, kteří pomáhali změně totalitního režimu? Ano, tehdy jsme ale znali alternativu. Dnes se režimy kácí, a náhradní možnosti

připraveny nejsou. Nebo se jich člověk děsí – radikální znárodnění jako program labouristů v Anglii? Stát jako jeden z významných aktérů volného trhu? Nebo zcela nový sociální a ekonomický experiment? Ne, o tohle nám přece nejde. Možná chceme nové uspořádání, musíme jej ale teprve od základu promyslet, vyzkoušet a prosadit.

Jako nejperspektivnější se jeví – zůstat u tradičních hodnot. Věřit tomu, že život a příroda mají své zákony, které je třeba ctít v první řadě. Až potom diskutovat o zákonech lidmi vytvořených – které by ale neměly být v rozporu s tím, co *musíme* chránit a zachovat. Už dnes se objevují snahy vymezit vztah k vodě, půdě a dalším nenahraditelným složkám přírody, přímo v ústavě. Tím by se „vykolíkovalo hřiště“, na kterém hrajeme. Příroda by se pak stala jedním z nejdůležitějších „společenských“ aktérů, kde by hrála roli hlavně v ekonomice – určovala by základní možnosti, stanovila jejich cenu. Vládnout naším duším by ale neměla. Tam je (nebo by měl být) pánem svrchovaný, eticky založený rozum.

Protože co je základem pozitivního přístupu, víry, a důvěry, která nám chybí? Je to právě etika. Vědomí, že je člověk v právu, mu dává možnost a především odvahu otevřeně jednat podle toho, co je všeobecně prospěšné, a čemu *věří*, že je správné – a naopak to, co se lidským zákonům přičí a vymyká, je třeba tajit. V odvaze jednat dle svého svědomí a nic neskrývat je pak i naše svoboda. Tedy ne libovůle – svoboda vycházející z etiky se nebojí osobních omezení, ta jí naopak prospívají. Zvyšují její závažnost – vždyť pro to, co má cenu, stojí za to něco obětovat.

Právě dnes bychom se měli snažit o vrácení pravého významu slovům jako čest, ctnost, ... Jsou u kořene nejen toho, co přináší člověku dlouhodobé *vnitřní* uspokojení. Čest má i společenský význam – například je tím, co jedince může povznést mezi opravdové společenské elity. Je základem sdíleného porozumění opravdovým *hodnotám* (přičemž hodnoty měřitelné penězi jsou jen jejich falešnou náhražkou). Do takto hodnotově orientované, a tedy lidské etiky, i do slov, která ji doprovázejí, je pak snadné začlenit ohled k přírodě, či úctu k jejím zákonům. Nebo by to snadné být mělo – přinejmenším už o tom byly popsány stohy papíru. Takže stačí se na ně podívat, přemýšlet, a odhodlat se k činu. Tentokrát pozitivnímu, otočenému tváří k budoucnosti, které se nebojí ti, kdo ona slova praktikují sami na sobě. Tu odvahu budou ještě potřebovat – v boji s těmi, kteří je naopak nepraktikují...

A protože jsme se chtě či nechtě stali všichni součástí tohoto boje, přejeme vám v něm v tomto novém, dvakrát nultém roce nejen vítězství, ale především znovunalezení důležitých ctností – například skromnosti. I tu budeme ještě všichni hodně potřebovat.

Takto, veskrze pozitivně, se s vámi protentokrát loučíme. O čem píší naši autoři v tomto čísle Envigogiky, si tentokrát přečtete sami. Je to opět inspirativní čtení, a my vám přejeme příjemné chvíle strávené s našimi autory.

Za redakci Envigogiky

Jana a Jirka Dlouzí